

דברי השירה

ויזבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל 036194741@gmail.com

פרשת שמיני

גם לצדיקים יש ניסיונות [ואפילו קטנים]

כתוב שביום השמיני למילואים, אהרן הכהן הקריב קרבן נחשון ומילואים וקרנן מוסף של ראש חודש, ושרף את שעיר ראש חודש. ומשה רבינו שאל את בני אהרן הכהן למה שרפו את הקרבן של ראש חודש הרי זה מותר באכילה לכהן גדול? וענה אהרן שבקדשי שעה השעיר נחשון ושעיר המילואים שם היה היתר שכהן גדול מקריב אונן ואוכל אונן אבל קדשי דורות כהן גדול מקריב אונן אבל לא אוכל זאת, לכן שרף את השעיר ראש חודש. וכתוב בפסוק (י' - כ') "וישמע משה וייטב בעיניו", וכתב רש"י "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי".

שאל מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, הרי מדובר כאן במשה רבינו, וכי זה המעלה שיש להגיד על משה רבינו שלא אמר "כן שמעתי", הרי זה שקר, וכי היה צד שמשה רבינו יגיד שקר ששמע? וכי יש למשה רבינו יצר הרע להגיד שקר? ותירץ, שאפילו אצל משה רבינו יש יצר הרע על דברים הנקראים 'קטנים' כלפי גדולתו, כי יש ניסיון לכל אחד אפילו על דבר הכי קטן [אפילו אם הוא אדם גדול].

וכעין זה כתוב במשנה בברכות (פרק ד' משנה ב'), רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפילה קצרה. אמרו לו, מה מקום לתפילה זו? אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי, וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי. רואים שאפילו רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל שלא תארע תקלה על ידיו.

וזוהו הלימוד בשבילנו, שאפילו בן אדם הכי גדול יש לו יצר הרע, יש לו ניסיון גם לדברים 'קטנים', לכן אף אחד לא יכול להיות בטוח ותמיד צריך לעבוד ולעמוד על המשמר אפילו על דברים 'קטנים' כמבואר בגמ' ברכות (דף כ"ח ע"ב) שלפני פטירת רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נו ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה, אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני ממ"ה הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנום ואני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה? שאפילו בסוף ימיו היה לו פחד שאולי ילך בגיהנום.

לקיים את התורה בלי פשרות

"כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו" (י"א - ג'). התורה אומרת לנו שתי סימנים, הסימן הראשון מפרסת פרסה והסימן השני מעלה גרה. אחרי זה התורה מפרסת בהמשך את הבהמות אשר יש להן רק אחד מהסימנים ומדגישה לנו שהם לא כשרים כפי שכתוב (שם ד') "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה...". שואלים, בשביל מה התורה צריכה לפרט לנו את הבהמות שחסר להן אחד מהסימנים, הרי התורה כבר אמרה לנו שצריך שתי סימנים כדי שבהמה נקראת כשרה?

אבי מורי זצ"ל הסביר שאם התורה היתה כותבת רק את שתי הסימנים היינו אומרים שנראה מהתורה ששתי הסימנים זה למצוה, אולם לאכילה מספיק אם יש רק סימן אחד וזה כשר, לכן התורה כתבה את שתי הסימנים והמשיכה והדגישה שאם יש רק אחד זה לא כשר כלל. זה בא ללמד אותנו יסוד גדול בחיים על דקדוק המצוות, לא להתפשר במאכלות אסורות, וזה אומר שאנחנו צריכים לעשות בדיוק מה שכתוב בתורה בלי שום פשרות.

ישנם אנשים שעושים רק חלק מהתורה, ובדרך כלל עושים מה שנוח להם לעשות, ובקצת שומרים חושבים שמקיימים את כל התורה כולה, וזה גרוע מאוד כי צריך לקיים את כל התורה בשלמותה, כמו שמבואר בנביא על העימות שנערך בהר הכרמל ע"י אליהו הנביא וגרם להריגת נביאי הבעל שאמר להם אליהו (מלכים א' י"ח - כ"א) "אם ה' האלוקים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו". ותירץ שכן אדם שעושה חצי חצי הוא עדיין חושב שעושה טוב, בן אדם שעובד עבודה זרה רח"ל ומיד לאחר מכן הוא הולך ללמוד ועושה זאת חצי מתוך הרגל זה הכי גרוע כי אף פעם לא יעשה תשובה, כי הוא בטוח שעושה טוב, לכן כשיש בן אדם שטמון עד הסוף בדברים לא טובים בסוף הוא יחזור למוטב, אבל מי שפוסח על שתי הסעיפים זה יותר גרוע כי יש חשש שלא יחזור בתשובה אף פעם.

כתוב בגמ' (עירובין דף י"ג ע"ב), תנו רבנן: שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים: נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא - יפשפש במעשיו. ואמרי לה: ימשמש במעשיו. שואלים, מה הנפק"מ בין ימשמש ליפשפש?

ומבאר המוסילת ישרים, 'יפשפש' היינו שיחפש מה שעשה טוב ומה שעשה לא טוב, 'ימשמש' היינו שבמעשה טוב שעשה יבדוק אם יש חלק לא טוב במעשה הזה. לכן יותר קל לפשפש כי זה לבדוק מעשה טוב ומעשה לא טוב, אבל למשמש זה יותר קשה כי צריך להתבונן טוב במעשים שעשה האם לא היה בהם איזה שהוא מחשבה לא טובה.

מי שמגיע לבית המדרש כדי ללמוד ובסוף הוא מפטפט רוב הזמן הוא מרגיש צדיק כי היה בבית המדרש, וזה גרוע כי הוא ימשיך להתנהג כך, מה שאין כן מי שבכלל לא הגיע לבית המדרש הוא תמיד ירגיש שחסר לו, וזה הלימוד כאן שעלינו לא להתפשר.

טמטום הלב במאכלות אסורות

"את זה לא תאכלו..." (י"א - ד'). כתוב בספר החינוך (מצוה קנ"ד), כי יודע אלקים כי כל המאכלות שהרחיק מעמו אשר בחר יש בהם נזקים מצויים לגופים, אשר הם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות על ידי מעשיהם הטובים, ועל כן הרחיקנו מהם למען יפעלו הנפשות פעולתן ולא ינעלו בפניהם רוע מזג הגופות וטמטום הלבבות. משמע מדברי החינוך שזהו מציאות שמה שנאסר מטמטם את הנפש, ולפ"ז האוכל נבילות בשביל בדין פיקו"נ יהיה לו טמטום הלב. כעין זה מבואר באור החיים הקדוש על הפסוק (י"א - א') "ושקץ יהיו לכם", וטעם אומרו ושקץ בתוספות וא"ו, יתבאר על דרך אומרם בחולין (דף ה' ע"א) אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה וכו' וכל שכן על ידי צדיקים עצמן, וכתבו התוס' (שם) כי דוקא בענין איסור אכילה גנאי הוא לצדיקים שיבא לתוך גופן דבר איסור פירוש ואפילו בשוגג, וזה הוא שרמז כאן באומרו ושקץ יהיו לכם פירוש לרבות אפילו בשוגג שלא תתכוונו לאוכלם אף על פי כן ישקצו את הנפש. משמע מדברי האור החיים שגם בשוגג יש טמטום הלב [אבל יש לומר דבאונס אין טמטום הלב]. כתב הרמ"א (יורה דעה הלכות בהמה וחיה טהורה סימן פ"א סעיף ז'), ומ"מ לא יניקו תינוק מן הכותית, אם אפשר בישראלית, דחלב כותית מטמטם הלב. משמע מהרמ"א שזה במציאות שיש טמטום הלב שהרי רוב הדברים האסורים לישראל מותרים באכילה עבור הכותית. כתבו התוס' בגיטין (דף ז' ע"ב), אמר ר"ת דלא פריך אלא גבי מידי דאכילה דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור.

נודה מאד לכל מי שיוכל לסייע בכיסוי הוצאות ההדפסה. להנבחות לע"נ וכיר"ב, נא לפנות למייל 036194741@gmail.com

כתב הנצי"ב בספרו מרומי שדה (חולין דף ז' ע"א) משום דמידי דאכילה יש בו משום טמטום הלב, לכן מן השמים מעכבין אותו, משא"כ אכילה לפני הבדלה או אכילת היתר ביוה"כ אין כאן טמטום הלב, לכן לא אמרינן כן.

ולפ"ז מיושב קושיא ברמב"ן בפרשת בראשית שהקשה על רש"י שאברהם אבינו צריך ליתן זמם על גמלו כמו שכתוב (בראשית כ"ד - י') "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו", ופירש רש"י (שם) נכרין היו משאר גמלים, שהיו יוצאין זממין מפני הגזל שלא ירעו בשדות אחרים.

המדרש שואל, הרי כתוב בגמ' (חולין דף ז' ע"א) שהחמור של פנחס בן יאיר לא אכל אפילו מטבל, זאת אומרת שהצדקות של רבי פנחס בן יאיר השפיע גם על חמורו, א"כ למה אברהם אבינו היה צריך לזמם את הגמלים שלא יאכלו בשדות של אחרים, הרי ודאי שהצדקות של אברהם רבינו היתה משפיעה גם על גמליו? [עי' רמב"ן על התורה].

ויש ליישב לפי הנצי"ב שזה רק במאכלות אסורות כי יש בהם טמטום הלב, אבל בגזל אין טמטום הלב כי זה 'איסור גברא'.

כתוב בספר תשב"ץ קטן (סימן שנב), מצאתי בשם רבינו ברוך שסיפר שפעם אחת אכל רבינו אפרים ז"ל מדג שקורין בורבט"א ובלילה נראה לו זקן אחד בעל שיבה ובעל שער והדר פנים ומגודל זקן והביא לו קופה מלאה שרצים. ואמר לו קום אכול ונרתע מאד א"ל והלא שרצים הם אמר לו כך אלו מותרים כמו השרצים שאכלת היום. בהקיצו ידע שאלוהו זכור לטוב נגלה אליו ומהיום והלאה פירש מהם. [מיהו יש מפרשים דתרי גווני הוו ונמצאו בצרפת שיש להם קשקשת תחת האזניים. וגם יש ארצות שבכל הדג יש קשקשת אך שנושרים בשעת עלותו מן המים ונראים בתוך המפה כשנותנים אותה תוך הרשת. אך מורי רבינו יחיאל לא היה אוכל הדגים המבושלים עמו. ע"כ].

כתוב בהגהות אשרי (מסכת עבודה זרה פרק ב' סימן מ"א), רשב"ם כתב בשם רבינו שלמה דהיינו דג טהור שקורין בורביט"א ור' יהודה חסיד אמר כל מי שיאכל בורבוטא לא יזכה לאכול לויתן, ופעם א' התיירו רבינו אפרים ואמרו לו בחלום שהתיר שרצים וחזר בו ואסרו וכל הפוסק מלאכלו ינוחו ברכות על ראשו. שאל מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, אך אכלו דג זה? הרי הקב"ה אינו מביא תקלה לצדיקים לאכול דברים אסורים, אז איך רבי אפרים נכשל בזה? ותיירץ שהקב"ה מסיע רק לאדם שהוא נשמר מהתקלה, אבל היות שהוא פסק שזה מותר ע"פ דין לכן זה לא מטמטם אבל לאחר שאסר זה שוב מטמטם.

דבר אחר ואדני השדה לעתיד לבוא

"ואת החזיר" (ו"א - ז').

כתב הריטב"א בקידושין (דף מ"ט ע"ב), עשרה קבין נגעים ירדו לעולם תשעה נטלו חזירים ואחד כל העולם כולו. יש שפירשו אדם כדכתיב בו (תהלים ו"ד) "וכרסמנה חזיר מיער", ועליהם אמרו בהגדה (ויק"ר פ"ג) למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לישראל לעתיד לבוא, ואין צורך לכך, כי בספר הטבעים כתב שהצרעת והנגעים בחזירים הרבה בטבע.

וכ"כ בפירוש ריקאנטי (על התורה), וכבר ידעת מה שדרשו רבותינו ז"ל למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו אלינו, וביקרא רבה (סוף פרשה ו"ג) למה נקרא שמו חזיר שמחזיר עטרה ליושנה, והכוונה היא על הכח שלו שהיא החיה הרביעית שראה דניאל וישב עם שאר הכחות תחת כח ישראל. והבן כי הג' חיות הראשונות מעלות גרה ואינם מפרסי פרסה, רמז כי יגררו גלות אחריהם ומלכותם אחת לא מלכו פליגא, אבל החזיר שהיא החיה הרביעית גרה לא יגר כי אין גלות אחריה, והוא מפרס פרסה כמו שנאמר (דניאל ב' - מ"א) "מלכו פליגה תהוה".

וכתב האור החיים הקדוש, פירש תנאי הוא הדבר לזמן שהוא לא יגר אבל לעתיד לבא יעלה גרה ויחזור להיות מותר, ולא שישאר בלא גרה ויותר כי תורה לא תשונה.

ובספר נפש החיים (להגר"ח פאלאגי מערכת ח' אות ה') שאלו מה המקור שהחזיר עתיד להיטהר?

והביא להם מהמדרש שוחר טוב (על הפסוק בתהלים קמ"ו) על הפסוק "ה' מתיר אסורים", שלעתיד לבא ה' יתיר כל בהמות טמאות.

יש בבריאה אדני השדה. זו סוג בהמה מסוכנת מאוד שהטבור שלו מחובר לאדמה, והעצה להרוג אותה זה לחתוך את הטבור וכן מת.

בפרשת וארא כתוב "ואת האדמה אשר הם עליה". שואלים, מה הפשט? יש שפירשו כמו שכתוב בגמ' סוטה (דף מ"ז) שבזמן אלישע הגיעו הדובים מהיער, והגמ' מספרת שהיה נס שלא דובים היו ולא יער, ה' עשה נס שהיה יער ומשם יצא דובים, שואלת הגמ' למה צריך יער? הרי היה צריך רק דובים? ומתרתצת הגמ' שדוב שלא נמצא במקומו לא ירגיש טוב [ירגיש זר] ואינו מזיק כ"כ אבל אם מגיע עם היער אז הוא מרגיש טוב ובטוח, לכן הקב"ה עשה נס שיהיה יער. גם כאן אומרים אם הבהמות יגיעו בלי אדמה ירגישו מוזר במצרים, לכן הגיעו עם השדה שלהם.

והגאון (בקול אליהו) פירש שזה הולך על אדני השדה שהם חיים כל זמן שהם מחוברים לאדמה, לכן היו מוכרחים להגיע ביחד עם האדמה.

הדרך אמונה (הלכות תרומות פרק ב' ציון ההלכה אות כ"ב) כתב שיש בעל חי שלפני שאוכלים את הבשר צריך להפריש ממנו תרומות ומעשרות וזה אדני השדה כי הוא מחובר לקרקע, לכן הוא טבל.

וע"ע בתורת כהנים שמביא מחלוקת אם מותר לאכול אדני השדה או אולי זה מין שרץ שאסור לאוכלם.

הדין משפיע על הבריאה

"אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם" (ו"א - מ"ג).

דורשים חז"ל, אל תקרה וניטמתם (עם צרה) במ אלא וניטמתם (עם פתח) במ, שבן אדם שאוכל הדברים הטמאים זה עושה לו טימטום הלב וזה משפיע עליו לרעה.

יש נידון בפוסקים מה הדין כשנופל איסור לתוך היתר, מן התורה יש דין חד בתרי בטל ומותר לאכול [אבל מדרבנן לפעמים אפילו בשישים אין ביטול כלל]. שואלים, מה עם טמטום הלב?

יסוד השאלה הוא מה גורם לטמטום הלב, האם עצם המאכל גורם או שהטמטום מגיע בגלל האיסור, ולכן אם האיסור יורד אין טמטום.

ועוד נידון יש בפוסקים, כשבן אדם חולה רח"ל מותר לו לאכול אפילו בשר טרף. מה עם טמטום הלב?

יש אומרים שיש טמטום הלב כי זה מונח בטבע של המאכל וי"א שאין טמטום הלב כי זה מגיע רק מתוך איסור אבל בזמן שבו אדם אוכל דבר שנהיה מותר [או מסיבה רפואית או מסיבה הלכתית כגון בטל בשישים] אז אין כבר איסור ולכן אין טמטום הלב. עוד יש אומרים שלא האיסור גורם הטמטום אלא הטבע, אולם המצוות עשה 'ונשמרתם' זה מוריד את הטמטום.

יוצא מזה שלש שיטות, שיטה אחת שיש טמטום הלב בגוף הדבר, עוד שיטה שסוברת שהיות שהאיסור יורד אין טמטום הלב, ושיטה נוספת שהמצוה של 'ונשמרתם' זה מה שמוריד את הטמטום מהלב.

וראים מכאן שהדין משפיע על המציאות, ולכן משפיע גם על הבריאה, אם זה כשר אז הבריאה נהיה אחרת.

נפש יהודי שונה משל גוי

פעם שמעתי מבעל שבת הלוי זצ"ל שלכאורה צריך להיות שכשבן אדם עושה השתלת לב וקיבל זאת מגוי, הוא יקבל גם את הטמטום שלו, והרי לא שמענו שכשבן אדם קיבל כליה מגוי שהוא התחיל ליתן עצות כמו גוי. מוכח מזה שהעצות לא מגיעות מהאבר הגשמי אלא מהנפש הרוחני.

היסוד הוא שבן אדם הוא רוחני ולא גשמי, דהיינו שאפילו שיש לבן אדם רמ"ח אברים ושס"ה גידים יש בהם גם נשמה.

ומהאי טעמא ידוע שיש סגולה לרפואה בזה שאומרים קריאת שמע מילה מילה בכוונה כנגד רמ"ח אברים כי יש בקריאת שמע רמ"ה מילים ומשלימים לרמ"ח מילים עם א-ל מלך נאמן או ה' אלוקים אמת' (עי' שו"ע סי' ס"א סעיף ג').

מה קורה אצל בן אדם שרח"ל הורידו לו אצבע, בין כה אין לו רמ"ח אברים האם הוא גם צריך להשלים את הקריאת שמע לרמ"ח מילים?

שמעתי ממרן הגאון רבינו נסים קרליץ זצוק"ל שהסביר שלא מתכוונים על איברי הגוף אלא על הנשמה, לנשמה יש רמ"ח ושס"ה, ומה שיש לנו את הגוף זה רק גשמי [גופני] ולכן גם הוא צריך להשלים לרמ"ח תיבות כי היסוד הוא שהרוחניות משפיע על הגשמיות.

ידוע שרעק"א כתב תשובה ליהודי שלא היה מביין את הסוגיא כמו כולם והסביר שזה תוצאה מזה שבילדותו הוא אכל דברים טמאים או אסורים והטמטום הלב מגיל קטן יכול לגרום לאותו יהודי אפילו לאחר הרבה שנים קושי בהבנה בלימוד תורה.

רבי יעקב לונסון מירושלים [לפני הרבה שנים היה גר בלונדון (והיו קוראים לביתו 'בית פוניבז') והוא היה מקורב להרב מפוניבז] סיפר שפעם הוא נסע ביחד עם הרב מפוניבז' לאמריקה ושם הרב לא הרגיש טוב אז נכנסו לבית חולים כדי שיתנו לו מנת דם, כשהרופא פתח את התיק של הרב מפוניבז' ראה שהיה כתוב באנגלית 'הגוף של היהודי הזה מקבל רק דם יהודי', הרוחניות כל כך השפיע על הגוף של הרב מפוניבז' שהוא נהיה קדוש והיה מוכן לקבל רק דם יהודי.

ה' יעזור שנזכה ללמוד את כל הדינים אלו ולקיים את כל התורה עם דקדוקיה ולאכול רק דברים המותרים. וכך נזכה לטהרת הנפש והגוף.